

İki Farklı Hastanede Çalışan Hemşirelerin Mesleki Risk Faktörlerinin Belirlenmesi (*)

Determination of the Professional Risk Factors of the Nurses Working in Two Different Hospitals

Nezihe UĞURLU**, Burcu YILMAZ***, Fatma KARACAK***

İletişim / Correspondence: Nezihe UĞURLU Adres / Address: Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu MUĞLA Tel: 0252 2111795

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, Muğla Devlet Hastanesi ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin mesleki risk faktörlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış tanımlayıcı ve kesitsel bir çalışmadır.

Yöntem: 1 Şubat – 23 Mart tarihleri arasında, Muğla Devlet Hastanesi (n=95) ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi (n=90) çalışan ve bu çalışmayı kabul eden 185 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştu. Veriler “Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Meslekle İlgili Maruz Kaldığı Mesleki Riskler”i belirleyen toplam 22 sorudan oluşan anket formu ile toplandı.

Bulgular: Araştırma sonuçlarına göre devlet hastanesinden çalışmaya katılan hemşirelerin %18.9'unun lisans mezunu, mesleki riskle ilgili eğitim alma oranı, (%75.8) yoğun bakım ünitesinde çalışma ortamında risklere karşı kişisel önlem alan hemşire sayısı %100 (n=41)'dir. Kan ve vücut sıvıları ile temasta eldiven kullanan hemşire oranının %83.2 (n=79) olduğu, serviste çalışanlarda kişisel önlem alan hemşire oranının ise %85.2 (n=46) olduğu tespit edildi.

Üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin %98.9'unun lisans mezunu olduğu, hemşirelerin mesleki riskle ilgili eğitim alma oranının %100, yoğun bakım ünitesinde çalışma ortamında risklere karşı kişisel önlem alan hemşire %100 (n=60), kan ve vücut sıvıları ile temasta eldiven kullanan hemşire oranının %100 (n=60) olduğu, Üniversite Hastanesi'nde serviste çalışanlarda kişisel önlem alan ise %100 (n=30) olduğu belirlendi.

Sonuç: Hemşirelerin çalışma ortamında karşılaştıkları risk faktörleri, öncelik sırasına göre incelendiğinde kurumlarda ve yoğun bakım ünitesinde çalışanlar ile serviste çalışanlar arasında farklılık gösterdiği saptandı.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, hastane, mesleki risk.

ABSTRACT

Purpose: This is a descriptive and cross-sectional study conducted to determine the professional risk factors of the nurses working at Muğla State Hospital and Hacettepe University Hospital.

Method: This study was carried out between January 1 and March 23 with the nurses (n=185) who volunteered to participate in this study and who are working at the Intensive Care Units of Muğla State Hospital (n=95) and Hacettepe University Hospital (n=90). The data were collected through “Descriptive Information Form” and 22-item form to determine the occupational risks.

Results: According to the findings of the study, it can be seen that 18.9 %of the participants from Muğla State Hospital are graduates of a four year-university program, the ratio of those who have had a training about professional risks is 75.8%, the ratio of the nurses taking precautions against the risks of working in an emergency unit is 100%(n=41). The number of the nurses using gloves while handling with blood and body fluids was found to be 79 (83.2%), and the number of the nurses taking personal precautions against risks while working in the emergency unit was found to be 46 (85.2%). 98.9%of the participants from Hacettepe University are university graduates, the ratio of the nurses having a training about profession-related risks was found to be 100%, the number of the nurses taking personal precautions against risks while working in the emergency unit was found to be 60 (100%), the number of the nurses using gloves while handling with blood and body fluids was found to be 60 (100%), and the number of the nurses taking personal precautions against risks while working in a unit of the University Hospital was found to be 30 (100%).

Conclusion: Risk factors faced by nurses in the workplace, in order of priority are examined, and intensive care unit staff in institutions and service workers were found to vary between.

Key Words: Nurse, hospital, professional risk.

*4.Uluslararası 11.Ulusal Hemşirelik Kongresi'nde poster bildirisi olarak sunulmuştur (Ankara, 5-11 Eylül 2007), ** Yrd. Doç. Dr. Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu, *** Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu mezunu

Yazının gönderilme tarihi: 09.02.2009

Yazının basım için kabul tarihi: 04.01.2010

GİRİŞ

Sağlık sistemi içerisinde çalışma ortamı koşullarındaki yetersizlik, eleman ve malzeme yetersizliği, fiziksel ortamın uygunsuzluğu, iş yükü fazlalığı hemşirelerde risk faktörlerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte hekimler ve hemşireler başta olmak üzere sağlık çalışanları çalışma ortamından kaynaklanan riskler ve hastalardan kaynaklanan risklere maruz kalmaktadırlar. Bunlar bulaşıcı hastalıklar, kesici-delici alet yaralanmaları, fiziksel-sözel şiddete maruz kalma, stres, aşırı sıcak, aşırı soğuk, çalışma süresinin uzun olması, gürültülü ortam, kötü aydınlatma, kötü havalandırma, gibi risk faktörlerinden oluşmaktadır (Bahçecik ve Kutlu 2004).

Sağlık çalışanları kesici/delici cisimlerle yaralanma riskini çalıştığı her alanda yaşamaktadır. Sağlık çalışanlarına günlük hemşirelik uygulamalarında kanla geçen enfeksiyon etkenleri sıklıkla hastalarda kullanılan iğnelerin ele batması, kanla bulaşan kesici aletler ile yaralanma, bütünlüğü bozulmuş deriye kan bulaşması, infekte kan ya da diğer sıvıların mukozaya sıçraması sırasında buluşabilmektedir. (Ergönül 2004)

Hastane içinde hava, toz vs. yanında mikroorganizmalarla da kirlenmiş durumdadır. Uygun olmayan hava koşulları bakterilerin üremesine neden olur. Bazı bakteriler bağıl nemi fazla hava koşullarında daha uzun süre yaşarlar. Bu sebeplerden dolayı havalandırma sisteminin iyi olması hasta ve çalışan personelin sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır (İsa 2002).

Yoğun bakım üniteleri, yüksek teknolojinin kullandığı oldukça karmaşık ünitelerdir. Bu karmaşık çalışma alanlarında aynı zamanda bilgi ve becerilerin sürekli yenilenmesi gerekmektedir. Yoğun bakım hemşireleri kritik hastaların bakım gereksinimlerini karşılayabilmek, sürekli değişen, gelişen teknoloji, tedavi yöntemlerine uyum sağlayabilmek için özel bir eğitim almalıdır. Bu eğitim programının hem teorik hem de uygulama eğitiminden oluşması, bu eğitimin üniversite ya da üniversiteye denk kurumlar tarafından verilmesi, programa giriş ve tamamlama için gerekli koşulların belirlenmesi gerekmektedir (Badır 2004; Bahçecik ve Kutlu 2004).

Hemşirelerin yoğun iş yükü, ağır ve ölümcül hastalara bakım verme, gerektiğinde hasta ve yakınlarına destek verme zorunda kalması gibi nedenler işle ilgili stres ve gerginliğe yol açmaktadır. İşten kaynaklanan gerginlikler kişide depresyon, kaygı, gerilim, baş ağrısı ve uykusuzluk gibi fizyolojik etkilere yol açmakta, işte verimi düşürmekte iş doyumunda azalmaya neden olmaktadır (Canbaz, Dabak ve Öz 2005).

Hemşirelerin bakım hizmetleri verdikleri sağlık kuruluşlarında mesleki risklere maruz kaldıkları bir gerçektir. Bu riskler biyolojik, kimyasal, çevresel, fiziksel ve psikolojik risklerdir. Kesici-delici alet yaralanmaları veya mukoza temasıyla kan ve diğer vücut sıvılarından enfeksiyon bulaşma riski, ilaç ve diğer kimyasal maddeler, radyasyon, uzun süreli ve yoğun çalışmaya bağlı kas-iskelet sistemi hastalıkları, gece çalışmaya bağlı olarak fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar hemşireler için mesleki risk oluşturan durumlardır (Kıreker 2003). Mesleklerinin gerektirdiği bakım ve tedavi hizmetlerini yürütürken, hemşireler, ameliyathaneler ve yoğun bakım üniteleri başta olmak üzere sağlık kuruluşların pek çok bölümünde bu risklerle karşılaşılırlar (Avcı, Aslan ve Vural 2003).

Bu bilgilerden yola çıkarak hemşirelik uygulamalarında mesleki risk faktörlerinin devlet hastanesi ve üniversite hastanesindeki durumunu belirlemek ve herhangi bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak amacı ile Muğla Devlet Hastanesi ve bir üniversite hastanesi olan Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi dahili ve cerrahi birimlerde ve yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşireler üzerinde yapılmıştır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma kurumlarından ve çalışmaya katılan kişilerden gerekli izinler alındıktan sonra 1 Şubat-23 Mart 2007 tarihleri arasında Muğla Devlet Hastanesi'nden; dahiliye, beyin cerrahi, genel cerrahi, kadın doğum, çocuk, ortopedi, fizik tedavi ve rehabilitasyon, psikiyatri, nöroloji, göğüs hastalıkları, enfeksiyon kontrol hemşiresi olmak üzere 54 servis hemşiresi ve dahiliye yoğun bakım, cerrahi yoğun bakım, reanimasyon yoğun bakım, yeni doğan

yoğun bakım, ve koroner yoğun bakım da çalışan 41 hemşire katılmıştır (n=95). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nden; dahiliye, genel cerrahi, çocuk, nöroloji servislerinden toplam 30 hemşire ve dahiliye yoğun bakım, cerrahi yoğun bakım, reanimasyon yoğun bakım, koroner yoğun bakım, nöroloji yoğun bakım, çocuk yoğun bakım ve kalp damar yoğun bakım toplam toplam 60 hemşire katılmıştır (n=90). Belirtilen hastane ve birimlerde çalışan ve bu çalışmayı kabul eden 185 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada veriler hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerini belirleyen 13 adet tanımlayıcı soru, ayrıca hemşirelerin meslekle ilgili maruz kaldıkları risk faktörlerini belirlemek için; stres varlığı, bulaşıcı hastalıklar, ağır kaldırma, kesici delici alet yaralanmaları, uzun süre ayakta durma, şiddet (fiziksel/sözel), hemşireler tarafından alınması gereken önlemler, kurum tarafından alınması gereken önlemler, hemşirelerin kronik hastalık durumlarını belirlemek amacıyla 9 soruyla beraber toplamda 22 sorudan oluşmaktadır. Anket formunda yer alan ifadeler öncelik sırasına göre ve "evet", "hayır" şeklinde cevaplandırılmıştır. Uygulamadan önce uygulamaya katılacak olan Muğla Devlet Hastanesi ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde çalışan hemşirelere çalışmanın amacı anlatılarak anket hakkında bilgi verildi. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Anket her iki hastanede yüz yüze görüşülerek uygulandı.

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 11.1 paket programı kullanıldı. Verilerin analizinde frekans dağılımı ve yüzdeleri hesaplandı.

BULGULAR

Muğla Devlet Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin %83'ünün (n=95) kadrolu, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin %74'nün sözleşmeli olduğu belirtilmiştir.

Çalışma sistemleri her iki hastanede aynı olup gece gündüz (vardiya) sistemi şeklinde olduğu, Muğla Devlet Hastanesi'nde, aylık çalışma süresi değişmekle birlikte en fazla haftalık 45-50, (%36,8) saat ve 40-45, (%30,5) saatleri arasında olduğu, Hacettepe Üniver-

site Hastanesi'nde ise haftalık 45-50 (%45) ve 40-45 (%45) saatleri arasında çalıştığı belirlenmiştir.

Muğla Devlet Hastanesi'nden çalışmaya katılan hemşirelerin en fazla 30-35 yaş grubunda, %87.4 evli, %47.4'ünün ön lisans mezunu olduğu, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nden çalışmaya katılan hemşirelerin ise en fazla 25-30 yaş grubunda, %54.4'ünün bekar ve %98'inin lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Hemşirelerin çalışma ortamında karşılaştıkları risk faktörlerine bakıldığında Muğla Devlet Hastanesi yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerde bulaşıcı hastalıkları ilk sırada işaretleyenler %51.2 (n=21), kesici delici alet yaralanmalarını ilk sırada işaretleyenler %24.4 (n=10), serviste çalışan hemşirelerde ise ilk sırada bulaşıcı hastalıkları işaretleyenlerin %59.3 (n=32) olduğu belirlenmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Hastanesi yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerde stres varlığını ilk sırada işaretleyenler %38.4 (n=23), kesici delici alet yaralanmalarını ilk sırada işaretleyenler %23.4 (n=14), serviste çalışan hemşirelerde ise en fazla uzun süre ayakta durma seçeneğini işaretledikleri %33.4 (n=10) belirlenmiştir. Mesleki riskten korunmak için eğitim alma durumu incelendiğinde, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'ndeki hemşirelerin %100 (n=90) Muğla Devlet Hastanesi'ndeki hemşirelerin ise %75.8 (n=72)'in eğitim aldığı saptanmıştır.

Hemşirelerin kronik hastalık durumlarına bakıldığında, Muğla Devlet Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin %22.1'inin (n=21), Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin ise %3.3'ünün (n=3) kronik hastalığı olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde çalışan hemşirelerde lisans mezunu oranı, Muğla Devlet Hastanesi'nde çalışan hemşirelere oranla daha yüksek bulunmuştur. Olgulara bakıldığında üniversite hastanesinde lisans mezunu oranının daha fazla olduğu gibi yüksek lisans yapan sayısı da fazladır. Bunun sebebi olarak üniversite hastanesinde eğitim, imkan ve olanakların daha fazla

olduğu düşünülmektedir. Bu sonuçlar bize eğitim alan hemşirelerde mesleki risklerden korunma konusunda bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu düşündürmektedir. Öztürk ve Oktay (2004)'ın hemşirelerin motivasyon ve performans düzeyleri ile ilgili çalışmasında, Lisans mezunu hemşirelerin performansının uygulama, tedavi, bakım, eğitim ve araştırma, performans puan ortalaması, ön lisans ve sağlık meslek lisesi öğrenimli hemşirelere göre yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni lisans müfredat programlarında, hemşire öğrencilerin, hemşireliğin uygulayıcı, yönetici, eğitici, araştırmacı vb. profesyonel rolleri konusunda hazırlanmasına yönelik deneyimlere yer verebilmesi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca üniversite hastanelerinde lisans diplomalı hemşirelerin öğrendiklerini sergileyebilme fırsatı yakaladıkları, bu nedenle başarı düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Çetinkaya ve Özbaşara (2004)'nın Ege Üniversitesi'nde iş doyumunu düzeylerini etkileyen faktörler çalışmasında meslekle ilgili herhangi bir kursa/eğitime katılmış hemşirelerin iş yüküne yönelik daha doyumlular oldukları saptanmıştır. Muğla Devlet Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin mesleki riskle ilgili eğitim alma oranı (%75.8), Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin eğitimine oranla (%100) daha düşük olduğu sap-

tanmıştır. Bir çalışmada Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nden elde edilen veriler ile paralellik göstermektedir. Bu durumda iş yükünün artması mesleki risk faktörlerinin artmasına da neden olabileceğini düşündürmektedir.

Muğla Devlet Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışma ortamında risklere karşı kişisel önlem alan hemşire sayısı %100 (n=41)'dir. Kan ve vücut sıvıları ile temasta eldiven kullanan hemşire sayısı %83.2 (n=79)'dir. Devlet Hastanesinde serviste çalışanlarda kişisel önlem alan sayısı %85.2 (n=46), Hacettepe Üniversitesi Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışma ortamında risklere karşı kişisel önlem alan hemşire sayısı %100 (n=60), kan ve vücut sıvıları ile temasta eldiven kullanan hemşire sayısı %100 (n=60)'dir. Üniversite Hastanesi'nde serviste çalışanlarda kişisel önlem alan sayısı %100 (n=30), olarak bulunmuştur (Tablo 2). Bu bulgular doğrultusunda üniversite hastanesinde risk faktörlerine yönelik araştırmaların daha çok yapıldığı ve buna yönelik önlemlerin daha çok alındığı görülmektedir. Eldiven kullanımının yanında alınması gereken diğer önlemler tekniğe uygun el yıkama, maske kullanma, aşılama, dikkatli olma, tıbbi atıkların düzenli atılımını sağlama, sterilizasyon ilkelerine uyma gibi uygulamalar olup kişiden kişiye farklılıklar göstermektedir. Tunçbilek

Tablo 1. Muğla Devlet Hastanesi ve Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Servis ve Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin Çalışma Ortamında Karşılaştıkları Mesleki Risklerin Dağılımları

Önem Sırasına Göre Hemşirelerinin Karşılaştıkları Riskler	Muğla Dev. Hastanesi				Hacettepe Üni. Hastanesi			
	Yoğun Bak.		Servis Hem.		Yoğun Bak.		Servis Hem.	
Mesleki Riskler	n	%	n	%	n	%	n	%
Stres Varlığı	5	12.2	10	18.5	23	38.4	8	26.6
Bulaşıcı Hastalıklar	21	51.2	32	59.3	6	10	5	16.6
Ağır Kaldırma	2	4.9	4	7.4	1	1.6	-	-
Kesici Delici Alet Yaralanmaları	10	24.4	5	9.3	14	23.4	6	20
Uzun Süre Ayakta Durma	2	4.9	-	-	12	20	10	33.4
Şiddet (Fiziksel-Sözel)	1	2.4	3	5.5	4	6.6	1	3.4
Toplam	41	100	54	100	60	100	30	100
Mesleki Riskle İlişkin Eğitim Alma Durumu	n				%			
Evet	72				75.8			
Hayır	23				24.2			
	90				100			
	-				-			

Tablo 2. Muğla Devlet Hastanesi ve Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde Mesleki Risk Faktörlerinden Korunmak İçin Hemşireler Tarafından Alınması Gereken Önlemler

Hemşireler Tarafından Alınması Gereken Önlemler	Muğla Devlet Hastanesi		Hacettepe Üniversite Hastanesi	
	n	%	n	%
Alınması Gereken Önlem Varlığı				
Evet	95	100,0	90	100,0
Hayır	-	-	-	-
Alınan/Alınması Gereken Önlemler				
Eldiven	79	83.2	90	100.0
El Yıkama	55	57.9	32	35.6
Maske	48	50.5	1	1.1
Sterilizasyon İlkelerine Uyma	4	4.2	29	32.2
Aşılama	22	23.2	90	100.0
Dikkatli Olma	12	12.6	10	10.1
Tıbbi Atıkların Düzenli Atılması	9	9.5	32	35.6
Enfeksiyonlu Hastaların Bakımında Dikkatli Olma	5	5.3		33.3

*n katlanmıştır

Tablo 3. Muğla Devlet Hastanesi ve Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde Mesleki Risk Faktörlerinden Korunmak İçin Kurum Tarafından Alınan Önlemler

Kurum Tarafından Alınması Gereken Önlem Varlığı	Muğla Devlet Hastanesi		Hacettepe Üniversite Hastanesi	
	n	%	n	%
Yeterli	60	60.1	84	93.3
Yetersiz	40	40.2	6	6.7
Kurum Tarafından Alınan Önlemler				
Eldiven	14	14.7	-	-
Aşılama	70	73.7	-	-
Kan Testleri	56	58.9	-	-
Sterilizasyon-Dezenfeksiyon	20	21.1	4	4.4
Maske	17	17.9	-	-
Tıbbi Atıkların Ayrılması	12	12.6		

*n katlanmıştır.

(2005)'in yapmış olduğu çalışmasında hemşirelerin korunmak için kullandıkları bariyer yöntemlerinden en çok %90'ının eldiven kullandığı belirlenen araştırmada, özel hastanede çalışan hemşirelerin %94.8'i, devlet has-

tanesinde çalışanların %92.6'sı, üniversite hastanesinde çalışanların ise %83'ünün eldiven kullandıkları saptanmıştır. Çalışma bulguları Tunçbilek (2005)'in çalışma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Muğla Devlet Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin çalışma ortamında en sık karşılaştıkları risklerden bulaşıcı hastalıklar %12.2 (n=5) olup, Hacettepe Üniversite Hastanesi'nin yoğun bakım ünitesinde bu risk %10 (n=6) olarak ortaya çıkmıştır. Bu oranların birbirine yakın düzeyde olması hemşirelerin sorumluluğunun ve iş yükünün fazla olmasından dolayı hastalar, kontamine olmuş eşyalar ve materyallerle temasta dikkatlerinin azalmasına ve bunun sonucunda ise bulaşıcı hastalıklara yakalanmalarına sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Muğla Devlet Hastanesi servislerinde çalışan hemşirelerin çalışma ortamında en sık karşılaştıkları risklerden, bulaşıcı hastalıklar %59.3 (n=32), Hacettepe Üniversite Hastanesi servislerinde çalışanlarda %16.6 (n=5)'dir. Kurumların gerek yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşireleri, gerekse servis hemşireleri karşılaştırıldığında, Devlet Hastanesi'nde çalışanlarının risklerinin Üniversite Hastanesi çalışanlarına oranla risklerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun sebebinin, Devlet Hastanesi'nde sterilizasyon ve dezenfeksiyon konusunda verilen hizmet içi eğitiminin yetersiz olmasından kaynaklanabileceğini şeklinde yorumlanabilir.

Hastanelerde görülen risk faktörleri arasında yer alan diğer bir faktör kesici delici alet yaralanmalarıdır. Muğla Devlet Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerden %24.4'üne (n=10) göre, kesici delici alet yaralanmaları risk faktörlerinden ilk sırayı oluştur-

maktadır. Hacettepe Üniversite Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin %23.4'üne (n=14) göre kesici delici alet yaralanmaları risk faktörlerinden ilk sırayı oluşturmaktadır. Bulunan sonucun her iki hastanede de birbirine yakın çıkmasının nedeni olarak, sağlık personelinin çalışma ortamında kullandığı bisturi, ampul kırma, enjeksiyon uygulamaları gibi sürekli olarak delici-kesici aletlerle çalışmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Uysal ve Ellidokuz (2002)'un yapmış olduğu çalışmada kesici delici alet yaralanmaları %42.0 oranında bulunmuştur. İş yoğunluğunun arttığı ve zamana karşı yarış yapıldığı durumlarda, dikkatin azalması ve yorgunluk gibi faktörlerin bu tür yaralanmalara zemin oluşturabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Uzun süre ayakta kalma, uygun olmayan ayakkabı kullanımı, tekrarlayan mikro travmalar, kronik aşırı yük binmesi, kalıtsal faktörler ve sistemik hastalıklar, ayak biyo mekanizmasını bozmakta ve problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Alçelik ve ark. 2005). Muğla Devlet Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerden %4.9'u (n=2), Hacettepe Üniversite Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin ise %20'si (n=12) uzun süre ayakta kalma faktörünü ilk sırada işaretlemiştir. Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde sonucun daha yüksek çıkmasının nedeninin üniversite hastanesinde hemşirelerin daha yoğun çalışıyor olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. Muğla Devlet Hastanesi ve Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde Çalışan Hemşirelerde Kronik Hastalık Varlığı ve Hastalıkların Dağılımı.

Kronik Hastalık Varlığı	Muğla Devlet Hastanesi		Hacettepe Üniversite Hastanesi	
	n	%	n	%
Evet	21	22.1	3	3.3
Hayır	74	77.9	87	96.7
Kronik Hastalıklar				
Diyabet	1	1.1	-	-
Hipertansiyon	4	4.2	-	-
Bel Fıtığı	12	12.6	3	3.3
Anemi	3	3.1	-	-
Varis	1	1.1	-	-
Toplam	21	22.1	3	3.3

Çalışma ortamında karşılaşılan diğer risk faktörü streştir. Gün içinde yaşanan olaylar, çalışma yoğunluğu, uzun süre ayakta kalma, çalışılan kurumun ve iş arkadaşlarının bir takım özellikleri stres faktörünü arttırmaktadır. Muğla Devlet Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerde stres faktörü %12.2 (n=5), servislerde çalışanların (%18.5 (n=10)), Hacettepe Üniversite Hastanesi yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerde stres faktörü %38.4 (n=23) servislerde çalışanlarda (%26.6 (n=8)) olarak bulunmuştur. Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde çalışan hemşirelerin stres düzeyinin Muğla Devlet Hastanesi'ne oranla yüksek olduğu bunun sebebinin, üniversite hastanesinde çalışmanın yoğun olması, ayakta kalma süresinin fazla olması, hemşireler bakım hizmetlerinin kalitesi, hastaya ve hastalığa verilen önem, eğitim seviyesinin yüksek olması ve bakımları altındaki hastaların durumlarının ciddiyetinin farkında olunmasının hemşirelerde stres düzeyini arttırdığını düşündürmektedir.

Muğla Devlet Hastanesi'nde çalışan hemşirelerde görülen kronik hastalıklar bel fitiği %12.6 (n=12), hipertansiyon %4.2 (n=4), anemi %3.2 (n=3), diyabet %1.1 (n=1), varis %1.1 (n=1) olarak saptanmıştır. Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde görülen kronik hastalıklar bel fitiği %3.3 (n=3), olarak bulunmuştur.

Muğla Devlet Hastanesi'nde hemşirelerin %7.9'u hasta, hasta yakınları veya diğer kişiler tarafından sözlü yada fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde hemşirelerin %10'u hasta, hasta yakınları veya diğer kişiler tarafından sözlü ya da fiziksel şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Hacettepe Üniversite Hastanesi'nde sonucun yüksek çıkmasının sebebi üniversite hastanelerinde kapasitenin yüksek olmasından, imkân ve olanaklarından dolayı, çok farklı toplumsal kesimlerden gelen hasta ve ailesi ile muhatap olmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelerin çalışma ortamında karşılaştıkları risk faktörleri öncelik sırasına göre kurumlarda ve yoğun bakım ünitesinde çalışanlar ile serviste çalışanlar arasında farklılık göstermektedir.

Yapılan çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda;

- Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin çalışma saatleri diğer ünitelere göre farklı tutulmalı ve bu üniteye çalışan hemşireler her açıdan desteklenmesi,
- Hemşirelerin bilgi eksikliklerinin yapılacak düzenli hizmet içi eğitim ile giderilmesi,
- Mesleki riskleri azaltmada kurumların güvenli ortam sağlayıcı ve sürdürücü politikalar geliştirmesi,
- Mesleki riskler konusunda eğitim verilmesinin hemşirelerde bu risklerle karşılaşma olasılığını azalacağı ve bu doğrultuda hemşirelerde verimin artacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Avcı, Y., Aslan, Ö., Vural, H. (2003). Ameliyathane hemşirelerinin etik sorunlara yönelik yaklaşımlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 147- 150.
- Badır, A. (2004). Uluslararası öneriler ışığında yoğun bakım hemşireliği eğitiminin Türkiye'deki durumu. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 83-84.
- Bahçecik, N., Kutlu, A. (2004). Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin motivasyonunun etkileyen faktörler. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 55-60.
- Canbaz, S., Dabak, Ş., Öz, H. (2005). Hemşirelerde tükenmişlik sendromu, iş doyumu ve işe bağlı gerginlik. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 31-33.
- Çetinkaya, A., Özbaşaran, F. (2004). Üniversite hastanesinde görev yapan hemşirelerin iş doyumu düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi*, 58-74.
- Ergönül, Ö. (2004). Sağlık Çalışanlarının Sağlık Sorunları. *Uzmanlık Tezi*, Ankara Numune Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları Kliniği, Ankara.
- İsa, K. (2002). Reanimasyon Kritik Yoğun Bakım Kavramı ve Yapılanma Özellikleri, Hastane Klima ve Havalandırma Sistemi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Kıreker, H. (2003). Gaziantep İli Hastanelerinin Ameliyathanelerinde Hemşirelerin Çalışma Koşulları ve Karşılaştıkları Risklere Yönelik Durum Saptama. *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Öztürk, H., Oktay, S. (2004). Hemşirelerin motivasyon ve performans düzeyleri. *Hemşirelik Dergisi*, 8(2): 19-27.
- Tunçbilek, A. (2005). Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Yardımcı Sağlık Personelinde Tükenmişlik Durumu Araştırması. *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uysal, Ü., Ellidokuz, H. (2002). Dokuz Eylül Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesinde çalışanlarında kesici-delici cisim yaralanma sıklığı. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 43-48.